

1350

A dalt

(ALDC, VIII, 1981. A dalt)

El concepte “a la part alta” (*DIEC*) s’expressa amb l’adverbi *dalt*, format per l’aglutinació de la preposició *de* i l’adjectiu *alt* (< ALTUS ‘alt’; també ‘profund’; *a lo alt* ‘enlairat’ 188), que pot completar-se amb una altra preposició: *a dalt*; *de dalt* 3, 69, 135 (*de dalt baix* 185, locució adverbial); *a dedalt* 79; *en au* 7 (oc. *aut*), amb vocalització de L; amb el nucli sol: *alto* 87, 94, forma aragonesitzant; o amb un altre adverbi: *allà dalt* 76, 80-82, 183; *aquí dalt* 145, *ací dalt* 125, *ai dalt* 161, 178. Apareix en contextos estàtics: *estar dalt* 190, *soc dalt* 118; o de moviment: *cap dalt* 27, 53, 124, 128, 133; *putxarem a dalt* 131, *putjo l’escala per (a)nar dalt* 118; igual passa amb *aquí (a)mund* 145, *puja per amunt* 145.

Una altra formació té per base *amunt* 30, 135, 145 (< AD MONTEM) i/o *amont* 32, 86, amb variació vocàlica relacionada amb la combinació MO/MU

alternant, potser afavorida per la posició àtona del mot especialment quan s’usa com a preposició; var. *damunt* 2, 73, 75, aglutinació de *de* + *amunt*, completada amb altres preposicions: *a damunt*, *a damont* 90, *al damunt* 15; o adverbis: *aquí (a)mund* 145.

En llat. el concepte s’expressava per SURSUM ‘amunt’, origen del cat. *sus* i var., usades com a preposicions amb el valor de ‘damunt, sobre’ (cf. mapa 1352).

Des d’un punt de vista geolingüístic, *a dalt* i *dalt* ocupen la major part del cat. peninsular, el primer, estès pel Principat, i el segon, pel val. i part meridional del Principat; el bal. afegeix a aquestes unitats *a damunt*, que comparteix amb l’alg.

Són mots normatius *dalt* i *damunt*, des del *DOrt*, 1917.

